

**Ulbrecht, S.: Die Dramatik des jungen Vladimir Majakovskij und des jungen Bertolt Brecht. Eine kontrastive Analyse unter besonderer Berücksichtigung des Verfremdungsverfahren und der Montagetechnik.** Peter Lang GmbH, Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main 1996.

Slavista a germanista Siegfried Ulbrecht se ve své knize zabývá analýzou děl dvou autorů, kteří byli sice ovlivněni rozdílným kulturním prostředím a různou literární tradicí, ale přesto mají oba mnoho společného. Jde o Vladimira Majakovského a Bertolta Brechta. Autor si ke svému rozboru zvolil známou ranou tragédií ruského básníka – *Владимир Маяковский* (1913) a dvě Brechtovy hry: *Baal* (1919) a *Im Dickicht der Städte* (1927). Autor zkoumá výrazovou i obsahovou stránku textů, snaží se určit (typologické konvergence i divergence v jednotlivých dílech a jejich místo v dramatické tvorbě Brechta a Majakovského.

Knihu rozdělil na tři oddíly: v prvním se zabývá nástinem metod užívaných oběma autory, postupem ozvláštňení a technikou montáže. V druhém oddíle se zaměřil na prvky motivů a témat a ve třetím analyzuje výstavbu děl.

Velkou pozornost autor věnuje problematice ozvláštňení, protože tohoto postupu hojně využívá jak Brecht, tak i Majakovskij. Ulbrecht vyzvedává zvláště jednu z jejich poloh, pro kterou zvolil termín „autotematismus“. Básníci ve snaze zobrazit rozpor mezi individuem a společností prchají do extrémně subjektivní pozice; mezeru mezi izolovaným „já“ a odcizeným světem se snaží ve svých textech zaplnit pohledem do nitra, intenzivnějším zohledňováním světa vnitřních představ. Hrdinové Majakovského a Brechta zůstávají přesto zajati „pozemským“ a věčností onoho světa se nestává místem úniku. Vzdalují se lidské společnosti, opouštějí svůj domov a místem jejich posledního pobytu se stává příroda. Je to místo nedotčené moderní civilizací, sociálními a ekonomickými vztahy lidské společnosti, místo původu člověka a znak jeho individuality. Ozvláštňení ovlivnilo i techniku montáže a celou strukturu díla. To podle Ulbrechta znamená rozloučení se s klasickým způsobem výstavby, založené na harmonii obsahu a formy. Majakovskij rozkládá a rozděluje věci a znovu je sestavuje podle svých vlastních kritérií a představ.

Z tematologické problematiky se zaměřuje na náboženství, chronologii a urbanismus, zvláště pak na lásku a sex, neboť Majakovskij a zvláště Brecht vyčleňují tělesným lidským touhám velké místo.

Další oblastí Ulbrechtova bádání se stal vztah člověka a věci a rozpor mezi městským a vesnickým prostředím. Problematika vztahu člověka a věci vzbuzuje v Ulbrechtovi otázku, zda jsou věci pro člověka potřebné nebo škodlivé. Jinak řečeno, zda je člověk schopen jím vyrobené věci vlastnit a kontrolovat. Pro Majakovského věci znamenají pokrok a mohou podle něj být lidem k velkému užitku. Naopak je tomu u Brechta, pro kterého vlastnictví věci představuje ztrátu lidských hodnot.

V posledním oddíle knihy se Ulbrecht zaměřil především na analýzu dramatické výstavby, jednání postav, prostorovou a časovou konstrukci, použité monology a dialo-

gy a scénické vyjádření. Pro Brechta je důležité neustálé přerušování děje. Jednání v *Baalovi* se Ulbrechtovi jeví jako roztržité; sestává z jednotlivých, nelogicky svázaných situací. Majakovskij používá drama nového typu, ve kterém se vnější jednání přeměňuje na vnitřní – v popředí se nenachází děj, ale sdělení, vyprávění o světě a lidských starostech.

Po analýze prostorové a časové konstrukce a vymezení syžetu a fabule přistupuje autor k problematice postav. V Brechtově *Baalovi* je ústřední postavou Baal, ostatní působí dojemem dekorativních statistů, o jejichž psychiku se Brecht nezajímá. Důležité je pouze chování těchto postav za určitých okolností. Podobně je tomu v Majakovského tragédii, v níž je lyrický hrdina jedinou skutečně jednajícím osobou. Ostatní postavy vystupují pouze jako „mechanické loutky“.

Také problematice monologu a dialogu věnoval autor značnou pozornost. Dochází k závěru, že samotná řeč nepostačuje k dorozumění: v Brechtově *Baalovi* dochází k monologizaci dialogu, zatímco Majakovského hra se naprosto odklání od struktury dialogu a struktury konfliktně orientované – dominantní je v ní monolog.

Dílo Siegfrieda Ulbrechta je zajímavým příspěvkem v dosavadním pohledu na tvorbu dvou avantgardních spisovatelů – Bertolta Brechta a Vladimira Majakovského. Srovnávací analýza obou básníků v jejich tvůrčích počátcích vrhá nové světlo na jejich význam v rámci národních literatur, stejně jako na počátky evropského avantgardního hnutí.

Eva Holoubková  
Petra Němcová  
Diana Wunschová

**Gurvič-Liščiner, S.: Gercen i ruskaja chudožestvennaja kultura 1860-ch godov.**  
Tel Aviv 1997, 234 s.

Tato kniha je pokračováním (2. dílem) studie *Tvorčestvo Gercena v razvitii russkogo realizma seređiny XIX veka* (Moskva 1994). Je přehledně rozdělena do šesti kapitol, v nichž se autorka snažila vystihnout úlohu a vliv tvorby i osobnosti Gercena nejen na ruskou národní literaturu, ale i kulturu v pohnuté revoluční době šedesátých let minulého století. Všechny kapitoly jsou bohatě doplňovány ukázkami z analyzovaných a srovnávaných děl, a rovněž ze soudobé kritické literatury. Nezřídka je čtenář odkazován i na kapitoly prvního dílu této knihy.

První část knihy (kapitoly I.-III.) začíná připomenutím roku 1862, kdy se v Londýně, kde Gercen žil, konala Světová výstava. Pod touto záminkou se do Anglie vypravily desítky významných představitelů ruské kultury, mezi nimi Dostojevskij, Ostrovskij, Stasov, Pisemskij a další. V jeho domě se pak odehrávaly bouřlivé diskuse o budoucnosti kultury a umění nejen v Rusku, ale také v Evropě. Ve středu Gercenova